

Lausunto Uudenmaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle koskien ympäristövaikutusten arviointimenettelyn (YVA) soveltamista yksittäistapauksessa GRK Suomi Oy:n Mäntsälän aurinkovoimahankkeen osalta

Hankkeen kuvaus:

GRK Suomi Oy:n hankkeessa on kyse noin 30 ha:n yhdelle kiinteistön 505-403-8-69 palstalle toteutettavasta 5,5 MW:n tehoisesta aurinkovoimalasta. Hankealueen maastoa on tarkoitus muokata voimakkaasti maanläjityksellä, missä aluetta korotetaan ja tasoitetaan hankesuunnitelman mukaisesti Uudenmaan alueelta tulevalle maa-aineksella. Hankealue sijaitsee Mäntsälän kunnan Hirvihaaran kylässä noin 11 km etäisyydellä Mäntsälän kirkonkylästä. Hanke sijoittuu valtion maantien (yhdystie 1456 Hirvihaarantie) ja Hirvihaaran ampumaradan väliselle alueelle.

Hankealueen ja sen kaavoitustilanteen kuvaus:

Lausuntoaikana tehdyn maastokäynnin perusteella kohdekiinteistön puusto on käytännössä kokonaan kaadettu pois lukien kapeahkot suojareunamat lähinnä Hirvihaarantien rajalla. Hankealue koostuu suopohjaisesta ja epätasaisesta maastosta, missä on selvästi havaittavissa alueella toteutettua maankaatopaikkatoimintaa. Hirvihaarantieltä katsottuna kohdealue erottuu ympäröivästä maastosta paljaana kohtana. Kiinteistöä halkoo säilytettävä ja parannettava yksityisen tieosuuskunnan metsätie, jota kautta myös rakennusaikainen liikennöinti on esitetty toteutettavaksi. Tämän ajoliittymän eteläinen osuus Hirvihaarantiellä on melko suojainen korkean ja puustoisin vallin ansiosta. Hirvihaarantien pohjoinen osuus liittymästä katsottuna on taas huomattavasti avonaisempi puuston osalta. Talviaikaan hankealueen ja Hirvihaarantien välinen osuus on hyvin paljas ja näkymä hankealueelle on laaja näkymä. Hirvihaaran ampumaradan rakennelmia erottuu jo Hirvihaarantieltä katsottuna. Ajoliittymästä on hyvä näköyhteys Hirvihaarantielle liityttäessä.

Hankealue on osoitettu kunnan voimassa olevassa rakennusjärjestyksessä maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) 16 §:n mukaiseksi suunnittelutarvealueeksi. Hankealue ei ole yleis- tai asemakaava-alueella tai näiden lievealueella eikä aluetta ole osoitettu kyläalueeksi.

Hankealue sijaitsee kokonaan maakuntakaava Uusimaa-kaava 2050:n (lainvoimaan 13.3.2023) osoittamalla metsätalousvaltaisella alueella (MLY), joka on laaja, yhtenäinen ja ekologisen verkoston kannalta merkittävä. Hankealue jää MLY-alueen rajalle, rajautuen eteläpuolella valtion Hirvihaarantiehen.

Mäntsälän strategisen yleiskaava 2050 luonnoksessa (nähtävillä 18.11.2024–17.1.2025) hankealue on osoitettu kaavamerkinnällä laajaksi yhtenäiseksi metsäalueeksi: ”Merkinnällä osoitetaan yhtenäiset, toiminnoiltaan ja luonnonympäristöltään yhtenäiset metsäalueet. Alueen suunnittelussa tulee turvata metsätalouden ja muiden maaseutuelinkeinojen toiminta ja kehittämisedellytykset. Alueella tulee välttää maankäytöstä johtuvaa metsien hävittämistä ja pirstomista niin, ettei synny alueen kokoon nähden vaikutuksiltaan laaja-alaista, pysyvää tai muuta merkittävää pitkäkestoista haittaa luonnon monimuotoisuudelle. Alueelle suunniteltavien toimintojen sijoittelussa tulee ottaa huomioon alueen luonto- ja maisemiarvot. Laajoja yhtenäisiä metsäalueita ei koske MRL 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus

eikä alueille anneta MRL:n mukaisia rakentamismääräyksiä tai MRL 30 §:n mukaisia suojelumääräyksiä.”

Lisäksi hankealue rajautuu Mäntsälän strategisen yleiskaava 2050 luonnoksessa osoitettuun ampumarata-alueeseen (EA): ”Merkinnällä osoitetaan maakunnallinen Hirvihaaran ampumarata-alue. Toiminnasta aiheutuva melu ei saa ylittää valtioneuvoston päätöksellä 53/1997 annettuja ampumaratojen aiheuttaman melun ohjearvoja. Alueella on maaperän puhdistustarvetta.”

Mäntsälän kunta huomauttaa hankealueen osalta, että Fingrid Oyj:n suunnitteleman ja YVA-menettelyn alaisen Hausjärvi-Anttila 400 kV:n voimajohtoyhteyden viidestä reittivaihtoehdosta kolme linjausta (VE2, VE3 ja VE4) kulkevat kohdekiinteistön läpi. Uudenmaan ELY-keskus on yhteysviranomaisena antanut YVA-menettelyn arviointiselostuksesta perustellun päätelmän 11.10.2024. Fingrid Oyj on ilmoittanut pyrkivänsä päättämään lopullisen reittivaihtoehdon vuoden 2024 loppuun mennessä.

Hankkeen aiempi käsittely:

Lausuntopyynnön mukaisesta aurinkovoimalahankkeesta on jätetty Mäntsälän kuntaan suunnittelutarveratkaisu 6.10.2023. Hakemuksen lausuntopyyntöjen yhteydessä sekä Keski-Uudenmaan ympäristökeskus että Uudenmaan ELY-keskus jättivät kielteiset lausuntonsa hankkeen toteuttamismahdollisuuksista. Haetun kiinteistön sen hetkisen vuoden 2022 voimassa olevan ympäristöluvan ei voitu katsoa vastaavan haetun hankkeen maanläjityksen täyttömääriä eikä maankaatopaikan toteuttamiselle luvitettua maa-alaa.

Molemmat aiemmin mainitut kielteiset lausunnot kiinnittivät huomiota uuden ympäristöluvan tarpeelle. Keski-Uudenmaan ympäristökeskus piti hankkeen toteuttamista mahdollisena, mikäli aurinkovoimala ei edellyttäisi massiivisia maanläjityksiä. Uudenmaan ELY-keskus totesi lausunnossaan, että uusi ympäristölupa voisi mahdollisesti edellyttää myös YVA-menettelyä. Hankkeen suunnittelutarveratkaisu on keskeytynyt ympäristölupien selvityksen vuoksi, mutta lausuntopyynnön aineistojen perusteella hakija ja Uudenmaan ELY-keskus ovat neuvotelleet 13.6.2024 hankkeen YVA-tarpeen soveltamisesta yksittäistapauksena.

Hankealueeseen liittyy oleellisesti alueelta löytyneiden viitasammakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen suojelutarpeet sekä muut ympäristönsuojeluun liittyvät kysymykset, joissa tulee huomioida luonnonsuojelulain mukaiset velvoitteet. Hankkeeseen ryhtyvä on laatinut viitasammakoista kompensatioselvityksen 8.10.2020.

Keski-Uudenmaan ympäristökeskus toimii Mäntsälän kunnan valvovana ympäristöviranomaisena, jonka vuoksi ympäristökeskuksen lausunnon katsotaan olevan kattava ja asiantunteva ympäristöön liittyvissä huomautuksissa.

YVA-menettelyn soveltamisen tarve hankkeessa:

Syksyn 2024 aikana pidettyjen koulutusten, keskustelutilaisuuksien ja seminaarien perusteella on todettava, että aurinkovoimaa koskeva lainsäädäntö on tällä hetkellä puutteellista ennen alueidenkäyttölain mahdollisia muutoksia. Aurinkovoimaloiden kaavoituksesta ja lupamenettelyistä ei ole olemassa yhtenäistä toimintatapaa, eikä

oikeuskäytäntöä. Ympäristöministeriön asettamalta ohjausryhmältä on odotettu opasta aurinkovoimaloiden kaavoituksesta ja lupamenettelyistä, mutta opas ei ole vielä valmistunut.

YVA-laki (5.5.2017/252) ei suoraan edellytä YVA-menettelyä aurinkovoimahankkeista. YVA-lain keskeiset tulkinnot aurinkovoimahankkeisiin perustuvat pitkälti liitteen 1 hankeluettelon kohtiin 2f ja 8b. Kohdassa 2f todetaan: ”yli 200 hehtaarin laajuisen, yhtenäiseksi katsottavan alueen metsä-, suo- tai kosteikkoluonnon pysyväisluonteinen muuttaminen toteuttamalla uudisojituksia tai kuivattamalla ojittamattomia suo- ja kosteikkoalueita, poistamalla puusto pysyvästi tai uudistamalla alue Suomen luontaiseen lajistoon kuulumattomilla puulajeilla”. Kohdassa 8b kiinnitetään huomiota voimajohtoon: ”vähintään 220 kilovoltin maanpäälliset voimajohdot, joiden pituus on yli 15 kilometriä”. Kumpikaan näistä hankeluettelon kohdista ei koske kyseessä olevaa aurinkovoimalahanketta.

Ympäristöministeriön mukaan aurinkovoimala voi kuitenkin olla YVA-velvollinen myös, jos sen katsotaan todennäköisesti aiheuttavan laadultaan ja laajuudeltaan merkittäviä ympäristövaikutuksia, myös kun huomioidaan eri hankkeiden yhteisvaikutukset. FCG:n 23.8.2024 järjestämän koulutuksen aikaisen tiedon perusteella YVA-menettelyn soveltamista on käsitelty noin 36 aurinkovoimalan osalta, joista viiden osalta sovellettiin YVA-menettelyä. Karkeasti alle 150 ha:n aurinkovoimaloilta ei ole edellytetty aiemmin YVA-menettelyä. Toisaalta joissain yli 200 ha:n aurinkovoimalahankkeissa ei ole jouduttu etenemään YVA-menettelyllä. Samaisessa koulutuksessa todettiin, ettei YVA-menettelyn perusteltuja päätelmiä ole tiettävästi vielä annettu aurinkovoimaloista.

Hanke sisältää merkittävän määrän ylijäämämaiden hyödyntämistä (vuotuinen tarve noin 100 000–150 000 m³tr). Tämä kuutiomäärä rakentamiseen kelpaamatonta maa-ainesta vastaa noin 180 000–270 000 tonnia (laskukaava: 1 m³tr * 1,8) kunnan maankaatopaikalle tulevan maa-aineksen kerrointa hyödyntäen. Alueen maanrakentamiseen on tarkoitus hyödyntää ylijäämämaita yhteensä 960 000 m³tr. YVA-tarve lain mukaan syntyy, kun muuta kuin vaarallista jätettä sijoitetaan kaatopaikalle tai maankaatopaikalle, joka on mitoitettu yli 50 000 tonnin vuotuiselle jätemäärälle. Esitetty ja suunniteltu loppukäyttötarkoitus alueelle on aurinkovoimahanke ja maanlajitystoiminta sisältyy osana siihen. Aiemmalle toiminnalle annettu ympäristölupa on tarkoitus rauettaa kun aurinkovoimahankkeen suunnittelutarverkaisuus ja rakennuslupa saadaan. Siten maanlajitystoiminta tulisi maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen lupamenettelyn osaksi. Ympäristövaikutusten arviointi tai ympäristöluvan mukaisten lupaehtojen sisältö on erilainen mitä maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa lupamenettelyssä.

Mäntsälän kunta katsoo, että aurinkovoimahankkeena ympäristövaikutukset eivät vertaudu merkittävyydeltään YVA-lain hankeluettelon hankkeiden ympäristövaikutuksiin. Harkinnan pohjana on käytetty hankkeen verrattain pientä kokoluokkaa ja olemassa olevan hankealueen ominaisuuksia. YVA-menettelyn ei katsota tuovan oleellista uutta lisäarvoa hankkeen lupakäsittelyyn aurinkovoimalan osalta. Hankealue sijaitsee maakuntakaavassa MLY-alueella, mutta kyseistä aluetta ei voi nykytilassa verrata kaavan mukaiseen käyttötarkoitukseen. Aurinkovoimalahankkeen teknisen käyttöiän päättyessä, hankealue voidaan entisöidä maakuntakaavan mukaiseen käyttötarkoitukseen.

Hanke voi edellyttää uutta ympäristölupaa, missä YVA-menettelyn mukaiset huomiot voidaan käsitellä riittävällä tarkkuudella. Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen ympäristönsuojeluun liittyvä lausunto tulee huomioida YVA-menettelyn soveltamisen tarpeen määrittämisessä. YVA-menettelyn soveltaminen Mäntsälän aurinkovoimahankkeeseen ei ole Mäntsälän kunnan maankäytön näkökulmasta tarpeellista. Mäntsälän kunta edellyttää YVA-menettelyä aurinkovoimalahankkeeseen sisältyvän huomattavan suuren maanlajitystoiminnan osalta.